

Reactie van het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester van Apeldoorn op het onderzoeksrapport van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid over Koninginnedag 2009 in Apeldoorn

Mooie dag wordt drama

Op een zonnige 30 april komen al vroeg veel bezoekers naar het centrum van Apeldoorn om Koninginnedag mee te vieren. Het Oranjepark, het voorterrein van Paleis Het Loo, de Stationsomgeving en veel andere feestlocaties liggen er prachtig bij. Veel bezoekers zijn speciaal voor het defilé naar Apeldoorn gekomen of hebben een plaatsje langs de route van het koninklijk gezelschap en de historische optocht gevonden. Veel Nederlanders hebben naar deze dag uitgekeken. En in Apeldoorn hebben velen er enthousiast naartoe gewerkt. Maar Koninginnedag 2009 loopt uit op een drama.

Eén man maakt om 11.50 uur abrupt een einde aan de feestvreugde. In een poging de bus met de Koninklijke Familie te raken rijdt hij in zijn auto vanaf de Jachtlaan met hoge snelheid op het publiek in. Tegen het monument De Naald komt de auto tot stilstand. De gevolgen zijn enorm. Zeven toeschouwers komen om het leven, tientallen mensen raken gewond. Ook de dader overleeft zijn bizarre daad niet. Meer dan twee miljoen televisiekijkers worden overrompeld door de beelden uit Apeldoorn.

Einde feest

Vrijwel direct komt de hulpverlening op gang, van zowel professionals als vanuit de toeschouwers. Vanaf dat moment staat alles in het teken van twee zaken:

- het zorgen voor de slachtoffers en hun verwanten;
- het voorkomen van een nieuw incident, inclusief het aanhouden van de dader.

Het gemeentelijke rampenplan wordt in werking gesteld en de projectorganisatie wordt omgezet naar een crisisorganisatie. Dit is nodig om alles te kunnen doen wat nodig is om het leed waar mogelijk te beperken.

De officiële festiviteiten worden gestaakt en er komt een einde aan het feest van Koninginnedag 2009.

De dagen daarna

Na een week, op 8 mei, liggen drie mensen nog ernstig gewond in het ziekenhuis. Enkele gewonden volgen wel een (langdurig) revalidatieproces. Veel gewonden zullen hun leven lang de gevolgen ervaren van 30 april 2009.

Herdenking

Voor slachtoffers, nabestaanden, de Koninklijke Familie, hulpverleners en andere direct betrokkenen vindt op 8 mei 2009 een besloten herdenkingsbijeenkomst plaats in theater

Orpheus. Op hetzelfde moment kunnen andere belangstellenden de herdenkingsbijeenkomst op het Marktpllein of thuis via de televisie volgen. Nog niet alle slachtoffers zijn uit het ziekenhuis ontslagen op het moment van de herdenkingsbijeenkomst. Tot groot verdriet sterft die avond nog een zwaargewonde.

Bezoek Koninklijke Familie

Later komt vast te staan dat de aanslag is gericht tegen (leden van) de Koninklijke Familie. Die is zichtbaar aangeslagen. Leden van de Koninklijke Familie informeren later regelmatig naar de toestand van de slachtoffers en bezoeken hen in het ziekenhuis. Het gemeentebestuur ervaart de betrokkenheid van de Koninklijke Familie als een geweldige steun in de rug voor de nabestaanden en de slachtoffers.

Projectorganisatie

De gemeentelijke crisisorganisatie wordt omgezet naar een projectorganisatie voor de nafase. Die gaat door met het werk dat nog gedaan moet worden.

Hulp

Tijdens het incident, maar zeker ook de dagen erna, is er veel aandacht voor het ondersteunen van diegenen die zo zwaar zijn getroffen. De coördinatie van het psychosociale proces ligt bij de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR). De GHOR heeft daarbij intensief contact met de gemeente en politie. Voor de psychosociale hulpverlening werkt GHOR intensief samen met de GGD, Geestelijke gezondheidszorg, Maatschappelijk werk, Slachtofferhulp, RIVM, Stichting Impact, de kerken, de gemeente Apeldoorn en particuliere initiatieven.

Op 9 mei heeft de GHOR de coördinatie van het psychosociale proces overgedragen aan de GGD.

Slachtofferhulp

Aan alle gewonden en nabestaanden is professionele begeleiding aangeboden. Onze gemeente heeft met hulpverleners afspraken gemaakt over de coördinatie van de hulpverlening. Hierbij zijn onder andere Slachtofferhulp, GGD/GHOR, Stichting Impact en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) betrokken. Na 30 april hebben medewerkers van onze gemeente diverse keren contact opgenomen met de nabestaanden en de gewonden.

Aandacht

Ook de vele mensen die bij de voorbereiding van deze dag waren betrokken en de mensen die op de dag zelf de taak hadden ervoor te zorgen dat de dag een ordelijk verloop had, zijn getroffen. Vanuit alle hulpdiensten is aan hen aandacht besteed. Het spreekt voor zich dat zij erg onder de indruk waren van wat er is gebeurd.

Informatie

We hebben op onze gemeentelijke website een link aangebracht naar de webpagina 'Nafase Koninginnedag'. Op die webpagina staan onder meer persberichten en informatie over de slachtoffers en de stand van zaken van onderzoeken. Op de pagina staat ook een link naar het IVC (Informatie en Verwijs Centrum Koninginnedag Apeldoorn). Het RIVM heeft in

samenwerking met de GGD en de gemeente deze site opgericht voor alle getroffen, hulpverleners en andere betrokkenen bij Koninginnedag. Op de site kunnen bezoekers het zorgaanbod bekijken, relevante telefoonnummers vinden, meestgestelde vragen over klachten nalezen, et cetera.

Oproep huisartsen

Ten slotte zijn alle huisartsen uit de regio opgeroepen om alert te zijn op psychosociale gevolgen die met deze ingrijpende gebeurtenis samenhangen.

Vragen en onderzoeken

Het drama heeft veel vragen opgeroepen. In de media werd druk gespeculeerd over de dader. Maar ook over de beveiligingsaspecten in relatie tot de gewelddadige gebeurtenis werd veel gesproken. Hoe kon dit gebeuren? Wat is er precies gebeurd? Wat was het motief van de dader? Had deze actie voorkomen kunnen worden? Het spreekt voor zich dat op deze vragen niet meteen antwoord kon worden gegeven. Ook niet op de vraag wat dit betekent voor toekomstige Koninginnedagen en voor de veiligheid van andere grote evenementen.

Deze en andere vragen waren aanleiding voor het laten uitvoeren van drie onderzoeken.

1. Direct na de aanslag begon de recherche van de regiopolitie Noord- en Oost-Gelderland met strafrechtelijk onderzoek. Later op die dag is dat overgedragen aan de Dienst Nationale Recherche (DNR). DNR voerde in opdracht van de hoofdofficier van het Landelijk Parket een onderzoek uit naar de daad en de dader.
2. De ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gaven de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb) opdracht om een onderzoek te doen naar het stelsel Bewaken en Beveiligen in verband met de beveiliging van de Koninklijke Familie.
3. Voor ons was en is het van belang om verantwoording aan de gemeenteraad af te leggen. Daarvoor moeten de feiten helder zijn. Daarom kozen we bewust voor een feitenonderzoek door een onafhankelijke instantie.

De Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (IOOV) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voerde dit onderzoek uit. Zij deed feitenonderzoek naar:

- de manier waarop de dag is voorbereid;
- het verloop van de dag zelf;
- de directe afhandeling van het incident (incl. de multidisciplinaire hulpverlening).

We vroegen de IOOV specifiek het aspect openbare orde en veiligheid te onderzoeken.

Ook voor de betrokkenen is het van belang dat de feiten op een rij zijn gezet.

Wij beseffen terdege dat het lezen van sommige onderdelen van het rapport confronterend is. De tragische gebeurtenis trekt dan als het ware weer als een slechte film voorbij. Dat zal des te meer gelden voor de nabestaanden en de slachtoffers.

Inmiddels zijn de resultaten van deze drie onderzoeken bekend. In dit document reageren wij op de uitkomsten van het onderzoek van de IOOV. We geven ook aan wat we met de

onderzoekresultaten doen. Op de twee andere onderzoeken zullen de daarvoor verantwoordelijke instanties reageren.

Het onderzoek van de IOOV

De IOOV heeft de feiten beschreven in een uitgebreid rapport. Zij deed dat op basis van veel schriftelijk materiaal en materiaal uit interviews met betrokkenen. Vóór de oplevering van het rapport vond hoor en wederhoor plaats met alle instanties die onderwerp van onderzoek waren. In haar rapport noemt de IOOV diverse punten die goed zijn verlopen.

Vorbereiding

De IOOV constateert dat in de aanloop naar Koninginnedag 2009 veel werk is verzet om de dag te laten slagen. Er was een sterke wil om de dag tot een feest te maken. De IOOV spreekt haar waardering uit voor de gedegen manier waarop de verschillende organisaties de voorbereiding hebben opgepakt. En voor de omvang van de maatregelen op het gebied van beveiliging en veiligheid die in de voorbereiding zijn genomen. De IOOV constateert dat het evenement voor het grootste deel is uitgevoerd volgens de beslissingen die in de voorbereidingsfase zijn genomen.

Balans

Tijdens de voorbereidingen is gebruik gemaakt van ervaringen met eerdere grootschalige evenementen in Apeldoorn en van ervaringen met eerdere Koninginnedagen in andere plaatsen in het land. Daarbij is veel aandacht geweest voor een goede balans tussen het feestelijke karakter van Koninginnedag aan de ene kant en de nodige beveiligings- en veiligheidsmaatregelen aan de andere kant. Ook is nagedacht over de vraag wat er moest gebeuren bij brand en ordeverstoringen en over andere scenario's. Het uitgangspunt was dat deze dag een feestelijk en ongedwongen karakter zou krijgen, maar ook ordelijk en veilig zou zijn.

De IOOV stelt in haar rapport verder vast dat de bevoegde instanties geen informatie hadden waaruit kon blijken dat Karst T. van plan was een aanslag te plegen.

Hulpverlening

Wij hechten bijzondere waarde aan de constatering van de IOOV dat de hulpverlening snel en goed op gang is gekomen. Professionals en spontane hulpverleners hebben zich volledig ingezet om, waar mogelijk, het leed te beperken. In onze visie kan die adequate respons niet los worden gezien van de intensieve voorbereidingen. Ondanks de vele oefeningen vooraf moet soms ook worden geïmproviseerd. Dat moet dan wel kunnen gebeuren vanuit de aanwezige professionaliteit.

Hekkenplan

De IOOV gaat in haar rapport ook in op de vraag hoe de hekken stonden op en bij de kruising Jachtlaan/Loolaan en of dat invloed had op het incident. De IOOV stelt vast dat de manier waarop de hekken waren geplaatst een logisch uitvloeisel was van genomen besluiten. De plaatsing gebeurde volgens het mandaat dat de driehoek (burgemeester, hoofdofficier van justitie en korpschef) hiervoor verleende. Vóór de kruising waren hekken dwars over de Jachtlaan geplaatst, op de kruising niet.

De afscheiding tussen het publiek en de Koninklijke stoet werd gerealiseerd doordat politiemensen en studenten van de Marechaussee een fysieke afscheiding vormden. Op het laatst zijn hier nog verkeersregelaars tussen gaan staan. Het doel was te voorkomen dat publiek zich op de route van de Koninklijke stoet en de historische optocht bevond ('crowd control').

Verbeteringen

In haar rapport constateert de IOOV ook dat er punten zijn die verbeterd kunnen én moeten worden. Niet alles verliep namelijk zoals vooraf was voorzien of wenselijk is. Het gaat om:

- verbeterpunten waarvoor wij de verantwoordelijkheid hebben om ze op te pakken;
- verbeterpunten waar andere instanties verantwoordelijkheid voor dragen.

Volgens de IOOV zijn verbeteringen nodig op volgende onderdelen:

- scenario's in de verschillende draaiboeken;
- communicatie tussen partners in de crisisbeheersing over het niveau van opschaling;
- technische verbindingen (communicatie);
- de manier van overdracht van werkzaamheden van de regiopolitie naar de Dienst Nationale Recherche;
- het omgaan met gevoeligheden en belangen rond slachtofferidentificatie en -registratie.

Onze reactie

We gaan hier in op de bevindingen van de IOOV. We geven eerst een algemene reactie op het rapport. Daarna gaan we in op de onderdelen waarop volgens de IOOV verbeteringen nodig zijn.

Vooraf willen we opmerken dat we overal waar we dat kunnen, onze invloed zullen gebruiken om de verbeteringen tot stand te brengen.

Algemene reactie

Wij spreken onze waardering uit voor de degelijkheid en zorgvuldigheid waarmee de IOOV te werk is gegaan.

Wij stellen ook vast dat de combinatie van de vooraf bekende informatie, de getroffen maatregelen en de geoefende draaiboeken het niet mogelijk hebben gemaakt deze aanslag te voorkomen. Het scenario 'aanslag op de Koninklijk Familie' maakte deel uit van de voorbereiding, maar er was geen enkele informatie die aanleiding gaf om te veronderstellen dat een auto door de hekken zou rijden. Dat was het beeld van toen, hoe lastig dat ook is voor te stellen met de kennis van nu. De gebeurtenissen hebben aangetoond dat wat niet voorstelbaar is, toch kan gebeuren. Het zal ook gevolgen hebben voor de organisatie van soortgelijke evenementen. Niet alleen hier in Apeldoorn, maar ook op andere plaatsen in het land. Het is duidelijk geworden dat nooit ieder scenario kan worden voorzien, laat staan voorkomen. Veiligheid is een uitkomst. Niemand kan die voor honderd procent garanderen, ook de overheid niet.

Reactie op verbeterpunten

Scenario's

Bevinding IOOV

De IOOV constateert dat er bij de voorbereiding verschillen waren tussen de scenario's van de diverse hulpdiensten. Die verschillen kunnen leiden tot verwarring over de aard

van de te nemen maatregelen. Ze kunnen ook leiden tot afstemmingsproblemen tussen de hulpdiensten. De IOOV stelt vast dat het scenario 'aanslag op de Koninklijke Familie' wel in alle draaiboeken voorkwam, waarbij de te nemen maatregelen op elkaar waren afgestemd.

Onze reactie

Wij zullen erop toezien dat de scenario's in het vervolg goed op elkaar worden afgestemd. We kunnen ons voorstellen dat scenario's en de daarbij behorende aanbevelingen op landelijk niveau worden ontwikkeld. Lokale instanties kunnen dan - afhankelijk van de aard van het evenement - gebruikmaken van de verzamelde expertise. Waar we dat kunnen, dringen wij aan op zo'n landelijke aanpak.

Organisatie

Bevinding IOOV

Op twee onderdelen zijn de afspraken uit het rampenplan niet helemaal gevolgd. Dat geldt voor GRIP-niveau en inrichting tweede Commando Plaats Incident (CoPI). GRIP staat voor Gecoördineerde Regionale IncidentbestrijdingsProcedure. Daarin staan afspraken over de aansturing en opschaling van hulpdiensten bij incidenten. CoPI is de naam voor de operationele leiding op de plaats van een incident. Over beide is enige ruis ontstaan bij de afhandeling. Dat zorgde voor een beperkte verstoring in de communicatie. De IOOV stelt vast dat die ruis niet tot aantoonbare problemen heeft geleid.

Onze reactie

Wij zijn van mening dat heldere afspraken en heldere communicatie daarover zorgen voor duidelijkheid in de coördinatie van de afhandeling van een incident. We nemen dat nadrukkelijk mee in een meerjarenopleidings- en oefenplan.

Verbindingen

Bevinding IOOV

De verbindingen (C2000 en GSM-netwerk) werkten niet helemaal vlekkeloos. C2000 raakte korte tijd verstoort. Het GSM-net is erg belast geweest toen veel mensen daarvan gebruik gingen maken. Dat komt vaker voor als er een ernstig incident gebeurt.

Onze reactie

We weten dat de unit meldkamer van de Voorziening tot samenwerking Politie Nederland (vtsPN) op dit moment onderzoekt hoe de werking van C2000 kan worden verbeterd.

Overdracht aan DNR

Bevinding IOOV

De IOOV constateert dat er bij de overdracht van het strafrechtelijk onderzoek van de regiopolitie Noord- en Oost-Gelderland (NOG) een paar keer onduidelijkheid ontstond over zowel de manier als het moment van de overdracht.

Onze reactie

We nemen kennis van de bevinding van de IOOV over de overdracht van het strafrechtelijk onderzoek van de Regiopolitie Noord- en Oost-Gelderland aan de DNR. We realiseren ons dat dit primair een thema is tussen de regiokorpsen en DNR. Kennelijk biedt het Opsporingsprotocol Contra-Terrorisme onvoldoende houvast voor een goede overdracht.

De burgemeester zal trachten te bevorderen dat er landelijke procesafspraken worden gemaakt over de overdracht in crisissituaties. Hij doet dat in het driehoeksoverleg met de korpschef en de hoofdofficier van justitie.

Slachtofferidentificatie- en registratie

Bevinding IOOV

De IOOV constateert dat een zorgvuldige identificatie van de overleden slachtoffers de nodige tijd heeft gekost. Daarnaast verliep de totstandkoming van de lijst van gewonden stroef omdat:

- niet werd gewerkt met de (nationale) gewondenkaart;
- ziekenhuizen niet direct gegevens wilden doorgeven in verband met het medisch beroepsgeheim van de arts en de zorgplicht van de ziekenhuizen.

Onze reactie

De leden van het gemeentelijke beleidsteam hebben ervaren dat veel tijd en energie nodig waren om de namen van alle overledenen en gewonden compleet te krijgen. Natuurlijk vraagt het samenstellen van een namenlijst op dit punt de grootst mogelijke zorgvuldigheid. Daarnaast hebben wij oog voor het feit dat de ziekenhuizen uit privacyoverwegingen terughoudend zijn met het verstrekken van namen. Maar wij beseffen ook en vooral dat het voor verwanten vreselijk is om in onzekerheid te verkeren. Het is om die reden dus van groot belang om alles in het werk te stellen om namenlijsten snel beschikbaar te krijgen. Op dit moment lopen er experimenten met een slachtofferregistratiekaart. Invoering kan alleen een succes worden als sprake is van landelijke toepassing. De IOOV heeft in een eerder door haar uitgevoerd onderzoek naar de organisatie van de geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen vastgesteld dat de veiligheidsregio's op dit moment nog niet toe zijn aan de invoering van een landelijk systeem.

De toekomst

Wij merken op dat uit alles is gebleken dat een intensieve voorbereiding van een groot evenement als Koninginnedag noodzakelijk is. Voor ons is het zeker dat deze gebeurtenis invloed heeft op komende evenementen en veel vraagt van de gezagsdragers die daarbij verantwoordelijkheid hebben. Veiligheid zal een nog belangrijker plek krijgen in de voorbereiding van vergelijkbare evenementen dan nu al het geval was.

We hebben ook ervaren dat na een dergelijk incident veel capaciteit nodig is om al het werk te doen dat direct nodig is. Alle hulpdiensten hebben daar hun bijdrage aan geleverd. Het is van belang dat de diverse organisaties aandacht (blijven) schenken aan de gevolgen die een gebeurtenis als deze heeft voor de medewerkers. Goede nazorg is en blijft nodig.

Vervolg

Wij vinden dat het rapport van de IOOV een heldere weergave van de feiten bevat. Op basis van de bevindingen in dit rapport heeft het volgens ons geen meerwaarde om in opdracht van de gemeente een vervolgonderzoek te laten doen waarin een oordeel wordt gegeven over de feiten en bevindingen. Uiteraard beslist uiteindelijk de gemeenteraad daarover.

Deel van Apeldoorn

Het begon allemaal zo mooi toen op 11 december 2008 de Rijks Voorlichtingsdienst (RVD) het belangrijke nieuws bekend maakte. De Koningin en haar familie zouden op uitnodiging van de Commissaris van de Koningin van Gelderland en de burgemeester van Apeldoorn Koninginnedag 2009 in Apeldoorn vieren. Die mededeling betekende de start van een intensief voorbereidingstraject met maar één einddoel: een feestelijke, ordelijke en veilige Koninginnedag 2009. Na vele overleggen, draaiboeken, oefeningen en voorbereidende werkzaamheden kon het feest op 30 april beginnen.

Hoe anders is die dag verlopen dan wij ons hadden voorgesteld. Iedereen zou deze zwarte bladzijde in de geschiedenis van Apeldoorn het liefst voorgoed omslaan.

Koninginnedag 2009 zal echter voor altijd deel zijn van Apeldoorn.

Apeldoorn, 31 augustus 2009

Burgemeester en wethouders van Apeldoorn

en

Burgemeester van Apeldoorn